

СПЕЦИФІКАЦІЯ ТА РОЗМИВАННЯ ПРАВ ВЛАСНОСТІ НА НАДРА ПРИ ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ РЕНТООРІЄНТІРОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ

*І. Д. Ткаченко, аспірант, Національна металургійна академія України,
tkachenkoilya2013@gmail.com*

Методологія дослідження. Результати отримані на основі застосування методів: аналізу та синтезу – при визначенні прав власності на надра та їх специфікації в чинних законодавчих і нормативних актах України; систематизації – при упорядкуванні сукупності знань про формування стратегії рентоорієнтованої поведінки в сфері надрокористування; загального та особливого – при визначенні існуючого розподілу прав власності на надра; теоретичного узагальнення – при виявленні причин розмивання прав власності на надра.

Результати. Обґрунтовано, що стратегія рентоорієнтованої поведінки держави в сфері надрокористування, аналогічно Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», повинна базуватися на певній конкретній меті, векторах руху, першочергових пріоритетах та індикаторах становлення і розвитку рентних відносин у сфері надрокористування.

З метою з'ясування сутності діючої системи градації і специфікації прав власності на надра в Україні запропоновано розглядати існуючу ієрархічну систему законодавчих і підзаконних актів. Виявлено відсутність розуміння в законотворчій практиці сутності диференціальної ренти як економічної категорії, що не дозволяє адекватно визначати доходи держави і господарюючого суб'єкта-надрокористувача.

Проаналізовано існуюче розмивання прав власності на надра, що призводить до формування рентоорієнтованої стратегії у поведінці господарюючих суб'єктів-надрокористувачів.

Новизна. Виявлено основну причину розмивання прав власності на надра, яка базується на рентоорієнтованій поведінці господарюючих суб'єктів-надрокористувачів.

В ході проведеного дослідження обґрунтовано необхідність розробки конкретної, прозорої, несуперечливої специфікації прав власності на надра між державою та господарюючим суб'єктом-надрокористувачем, яка дозволить звести до мінімуму прояви корупції, знизити «тінізацію» фінансових потоків у сфері надрокористування та гармонізувати економічний механізм рентних відносин з метою мінімізації та оптимізації рентних відрахувань до державного бюджету України.

Практична значимість. Запропоновано прискорити проведення державної експертизи геолого-економічної оцінки запасів корисних копалин з метою визначення об'єктивних розмірів рентних платежів у сфері надрокористування для їх вилучення і спрямування до державного бюджету України.

Ключові слова: рента, рентоорієнтована поведінка, власність, права власності, економічні інтереси, надрокористування.

Література

1. Данилишин Б. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. С. Міщенко, Я. В. Коваль, О. С. Новоторов, М. М. Паламарчук. – К. : РВПС України, 1999. – 716 с.
- Danylyshyn B. M. *Pryrodno-resursnyy potentsial staloho rozvytku Ukrayiny* [Natural resource potential for sustainable development of Ukraine] / B. M. Danylyshyn, S. I. Dorohuntsov, V. S. Mishchenko, Ya. V. Koval, O. S. Novotorov, M. M. Palamarchuk. – K. : RVPS Ukrayiny, 1999. – 716 p.
- . Данилишин Б. М. Україна: Проблеми сталого розвитку / Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, Е. М. Лібанова // Наукова доповідь. – Київ : РВПС України НАН України. – 1997. – с. 149.
- Danylyshyn B. M. *Ukrayina: Problemy staloho rozvytku* [Problems of sustainable development] / B. M. Danylyshyn, S. I. Dorohuntsov, E. M. Libanova // Naukova dopovid. – Kyiv : RVPS Ukrayiny NAN Ukrayiny. – 1997. – p. 149.
3. Игнатенко Н. Г. Природно-ресурсный потенциал территории: географический анализ и синтез / Н. Г. Игнатенко, В. П. Руденко. – Львов : Вища школа, 1986. – 263 с.
- Yhnatenko N. H. *Pryrodno-resursniy potentsyal terrytoryy: heohrafycheskyy analiz y syntez* [Natural resource potential of the territory: geographical analysis and synthesis] // N. H. Ihnatenko, V. P. Rudenko. – Lvov : Vyshcha shkola, 1986. – 263 p.
4. Соколова Н. В. Природно-ресурсный потенциал территории: содержание понятия, методы оценки / Н. В. Соколова // Вестник Ленингр. ун-та 1988. – Вып. 3. Сер.7. – С. 125–130.
- Sokolova N.V. *Pryrodno-resursniy potentsyal terrytoryy: sodержanye ponyatyaya, metody otsenky* [Natural resource potential of the territory: the content of concepts, evaluation methods] / N. V. Sokolova // Vestnik Leninhr. un-ta 1988. – Vyp. 3. Ser.7. – P. 125–130.
5. Сухоруков, А. І. Особливості інституціоналізації сфери надрокористування в Україні / А. І. Сухоруков, В. В. Матюха, М. Т. Мовчан // Стратегічні пріоритети – 2009 – С. 151–158.
- Cukhorukov, A. I. *Osoblyvosti instytutsionalizatsiyi sfery nadrokorystuvannya v Ukrayini* [Features institutionalization sphere of subsoil use in Ukraine] / A. I. Cukhorukov, V. V. Matyukha, M. T. Movchan // Stratehichni priorytety – 2009 – P. 151–158.
6. Хвесик М. А. Сучасні напрями економічного забезпечення раціонального природокористування в Україні // М. А. Хвесик, С. О. Лизун – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 64 с.
- Khvesyk M. A. *Suchasni napryamy ekonomichnoho zabezpechennya ratsional'noho pryrodokorystuvannya v Ukrayini* [Current areas of economic support of rational wildlife management in Ukraine] // M. A. Khvesyk, S. O. Lyzun – K. : DU IEPSR NAN Ukrayiny, 2013. – 64 p.
7. Дияк І. Без закона. Правовое регулирование взимания ренты / И. Дияк // Голос Украины. – 2002. – № 124 (2875) от 12.07.02. – с. 5.
- Dyyak I. *Bez zakona. Pravovoe rehulyrovanye vzymanyaya renty* [Without the law. Legal regulation of collection of rent] / I. Dyyak I. // Holos Ukraini. – 2002. – № 124 (2875) ot 12.07.02. – p. 5.

8. Решетилова Т. Б. Систематизация современных воззрений на ограничение деятельности предприятий, эксплуатирующих истощаемые ресурсы // Проблемы теорії та практики економічної політики України на сучасному етапі: збірник наукових праць. – Вип. 1. – Дніпропетровськ : НГУ, 2003, – С. 9–18.

Reshetylova T. B. *Systematyzatsiyya sovremennikh vozzrenyy na ohranychenye deyatel'nosti predpriyaty, ikspluatyruyushchyykh ystoshchaemie resursi* [Systematization of modern views on the restricting the activities of companies that operate exhaustible resources] // Problemy teoriiy ta praktyky ekonomichnoyi polityky Ukrainy na suchasnomu etapi: zbirnyk naukovykh prats. – Vyp. 1. – Dnipropetrovs'k : NHU, 2003, – P. 9–18.

9. Ткаченко Н. І. Інституціональна актуалізація складових економічного механізму реалізації рентних відносин // Наук. праці Донецького національного техн. ун-та: Сер.: економічна. – 2006. – Вип. № 103–2. – С. 141–146.

Tkachenko N. I. *Instytutsional'na aktualizatsiya skladovykh ekonomichnoho mekhanizmu realizatsiyi rentnykh vidnosyn* [Institutional actualization components of the economic mechanism in realization rent relations] // Nauk. pratsi Donets'koho natsional'noho tekhn. un-ta: Ser.: ekonomichna. – 2006. – Vyp. № 103–2. – P. 141–146.

10. Жаліло Я. А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: Монографія / Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2003. – (Серія «Економічні науки»). – Вип. 8. – 368 с.

Zhalilo Ya. A. *Ekonomichna stratehiya derzhavy: teoriya metodolohiya, praktyka: Monohrafiya* [The economic strategy of the state: theory, methodology, practice: Monograph] / Ya. A. Zhalilo. – K. : NISD, 2003. – (Seriya «Ekonomichni nauky»). – Vyp. 8. – 368 p.

11. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» // [Електронний ресурс]: Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>; <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

Pro Stratehiyu staloho rozvytku «Ukrayina – 2020» [On the Strategy to for Sustainable Development «Ukraine – 2020»] // [Elektronnyy resurs]: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 5/2015 vid 12.01.2015 r. – Rezhym dostupu: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>; <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

12. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - № 30. – 1996. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Konstytutsiya Ukrainy [Constitution of Ukraine] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR). - № 30. – 1996. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

13. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - №№ 40-44. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Tsyvil'nyy kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR). – №№ 40–44. – 2003. – Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

14. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – № 18, № 19–20, № 21–22. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

Hospodars'kyy kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR). – № 18, № 19–20, № 21–22. – 2003. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

15. Кодекс України про надра // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – № 36. – 1994. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр>

Kodeks Ukrainy pro nadra [Code of Ukraine on subsoil use] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR). – № 36. – 1994. – Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр>

16. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - № 2011, № 13–14, № 15–16, № 17. – 2011. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Podatkovyy kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR). – № 2011, № 13–14, № 15–16, № 17. – 2011. – Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

17. Лист Державної служби геології та надр України, Державної комісії України по запасах корисних копалин, від 21 березня 2016 року № 171/07 «Щодо визначення тимчасового (до проведення державної експертизи матеріалів геолого-економічної оцінки запасів корисних копалин) коефіцієнта (гірничодобувного) підприємства (Крмпе) для застосування платниками при обчисленні податкових зобов'язань у 2016 році на ділянках надр, де провадиться господарська діяльність з видобування корисних копалин, але геолого-економічна оцінка запасів корисних копалин з належним визначенням цього коефіцієнта ще невиконана». – Режим доступу: <http://zakon.pedrada.com.ua/regulations/2341/8293/8213/485614>

Lyst Derzhavnoyi sluzhby heolohiyi ta nadr Ukrainy, Derzhavnoyi komisiyi Ukrainy po zapasakh korysnykh kopalyn, vid 21 bereznya 2016 roku № 171/07 «Shchodo vyznachennya tymchasovoho (do provedennya derzhavnoyi ekspertyzy materialiv heoloho-ekonomichnoyi otsinky zapasiv korysnykh kopalyn) koefitsiyenta (hirnychodobuvnoho) pidpryyemstva (Krmpe) dlya zastosuvannya platnykamy pry obchyslenni podatkovykh zobov'язan u 2016 rotsi na dilyankakh nadr, de provadyt'sya hospodars'ka diyalnist z vydobuvannya korysnykh kopalyn, ale heoloho-ekonomichna otsinka zapasiv korysnykh kopalyn z nalezhnym vyznachenniam toho koefitsienta shche nevykonana» [Letter of the State service of Geology and subsoil of Ukraine, State Commission of Ukraine for mineral reserves dated March 21, 2016 No. 171/07 «Regarding the definition of temporary (until the public examination of materials of geological-economic once mineral reserves) ratio (mining company (Krmpe) for use by taxpayers when calculating the tax liabilities in 2016 at subsoil areas, where economic activity is carried out for the extraction of minerals, but the geological and economic evaluation of mineral reserves to determine this coefficient have not yet been implemented»] – Rezhym dostupu: <http://zakon.pedrada.com.ua/regulations/2341/8293/8213/485614>

18. Лист Державної комісії України по запасах корисних копалин від 02 лютого 2015 року № 46/07 «Щодо визначення розміру тимчасового коефіцієнта рентабельності гірничодобувного підприємства». – Режим доступу: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/2341/8331/8333/464674/>

Lyst Derzhavnoyi komisiyi Ukrainy po zapasakh korysnykh kopalyn vid 02 lyutoho 2015 roku № 46/07 «Shchodo vyznachennya rozmiru tymchasovoho koefitsiyenta rentabel'nosti hirnychodobuvnoho pidpryyemstva». [Letter of the State Commission of Ukraine for mineral reserves dated 02 February 2015 No. 46/07 «Regarding the definition of the size of the temporary coefficient of profitability of the mining enterprise»] – Rezhym dostupu: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/2341/8331/8333/464674/>